

MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

Ellinci Birleşim

7 . 2 . 1964 Cuma

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	450
2. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları	451
1. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın Tokat ilinde vukubulan dondan zarar gören ekili tohumların yerine yeniden ekim-yapılabilmesi için muhtaç çiftçilere tohumluk verilmesine dair gündem dışı konuşması	451
3. — Görüşülen işler	451
1. — Siyasi partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S Sayısı: 527)	451:462

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Elâzığ Milletvekili Nurettin Ardıçoğlu'nun, dünkü Birleşimde Antalya Milletvekili İhsan Ataöv tarafından, Bakanlığı sırasında yaptığı seyahatlerle Hazineyi lüzumsuz masraflara sokan bir insan durumuna düşürülmesini tenkid eden demecinden sonra İçtüzüğün sataşmaya dair maddesi gereğince söz alınmak suretiyle her iki milletvekili arasında tartışmalar yapıldı.

Adalet Komisyonu Başkanlığının; Seçim kanunlarıyla ilgili tekliflerin, görüşülmek üzere İçişleri Komisyonunca istenilmesi üzerine oraya havalesi ve sonradan tekrar Adalet Komisyonuna geriverilmesi hususunda her iki Komisyonca varılan anlaşmaya dair yazısı okundu, bilgi edinildi.

İçişleri Komisyonu Başkanlığının; Çanak-kale Milletvekili Şefik İnan ve 7 arkadaşının, «Arazi Vergisinin kaldırılması hakkındaki kanun teklifi» nin, daha önce «Arazi Vergisi Kanununun 9 ncu maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı» nı görüşmek üzere kurul-

muş olan Geçici Komisyona havalesine dair yazısı oya sunulurak kabul olundu.

Gaziantep Milletvekili Osman Orhan Bilen'in, hastalığına binaen, 3 . 2 . 1964 tarihinden itibaren bir ay izinli sayılmasına ve

Bir toplantı yılında iki aydan fazla izin aldığından dolayı da kendisine ödeneğinin verilebilmesi için karar verilmesine dair Başkanlık tezkeresi okundu, kabul edildi.

Siyasi partiler kanunu tasarısının tümü üzerindeki görüşmelere devam olundu.

7 Şubat 1964 Cuma günü saat 14,00 te toplanılmak üzere saat 19,00 da Birleşime son verildi.

Başkan
Başkanvekili
Ferruh Bozboylu

Kâtip
Siirt
Süreyya Öner

Kâtip
Balıkesir
Mithat Şükrü Çavdaroğlu

SORULAR

Yazılı soru

Artvin Milletvekili Saffet Eminaođlu'nun, cezaevleri ve hastanelerde bulunan Yassıada hükümlülerinin adedine ve durumlarına dair yazılı soru önergesi, Sağlık ve Sosyal Yardım, Adalet ve İçişleri bakanlıklarına gönderilmiştir.
(7/429)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,40

BAŞKAN — Başkanvekili Ferruh Bozbeyli.

KÂTIPLER — Nurettin Akyurt (Malatya), Mithat Şükrü Çavdaroğlu (Balıkesir)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 50 neî Birleşimini açıyorum.

2. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Tokat ilinde vukubulan dondan zarar gören ekili tohumların yerine yeniden ekim yapılabilmesi için muhtaç çiftçilere tohumluk verilmesine dair gündem dışı konuşması*

BAŞKAN — Gündem dışı Sayın Mehmet Kazova söz istemiştir. Buyurun Sayın Kazova.

MEHMET KAZOVA (Tokat) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım; bu memlekette biliyorsunuz, hububat mahsulü iki mevsimde ekilir. Birisi Sonbaharda, diğeri de İlkbaharda ekilir. İki mevsimde ekim vardır. Bu sene, yani 1963 senesinde Sonbahar yağmurları devamlı gittiği için ekim mevsiminde tam mânâsıyla hububat ekilmmiştir. Ama bol ekime rağmen, bu seneki kışın tahmin edilemedi, beklenmedi şiddeti karşısında fazla don olduğundan, yer yer bâzı muhitlerde don hâdisesi başgöstermiştir. Arazide 50 - 60 santim kalınlığında don tabakası mevcuttur. Ve tohumda mutlaka zayıflık olduğu için, bizim köylümüz, çiftçimiz elinde bulunan tohumunu tav bulduğu zaman ekiverir. Hattâ tohumluğu olmasa da yemeliğini bile ekiverir; aç kalırım diye düşünmez bile.

Tohumu olan ekmiştir, tohumdan fazlası olan satmıştır.

Arkadaşlar; öteden beri köylümüz zaten bankalara borçludur. Bugün don hâdisesi, don keşiği yüzünden ekim yerleri, tarlalar boş kalmıştır. Köylümüz, çiftçilerimiz, tohum bulup, ekecek durumda değildir. Hükümetimiz, bilhassa Ziraat Bakanımız bunun için bir tedbir alıyor mu, almakta mıdır, ne gibi bir düşüncesi vardır, ne yapmak lâzım? Lütfen izah buyurmasını hassaten huzurunuzda rica ediyorum.

Biliyorsunuz ki arkadaşlar, Türkiye'de hububat istihsali memleketimizi idare edecek durumda değildir. Bir de don keşiği olan tarlalar boş kalırsa yarın vaziyetimiz daha kötü duruma düşecektir. İstihsalimiz kâfi gelmediğinde hariçten hububat temin ediyoruz. Daha fazla zor duruma düşeceğiz. Bu hususta tedbir alınmasını Ziraat Bakanımızdan hassaten rica ediyorum, Şubat ve Mart aylarında ekimin tav olduğu zamanlarda tohumu olmıyan, don keşiği olan yerlere tohum verilmesini, Ziraat Bankası vasıtasıyla bunun teminini rica eder, vaktinizi aldığım için hepinize teşekkür ederim. (Alkışlar)

3. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Siyasi partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527)*

BAŞKAN — Öncelikle görüşülmesi kararlaştırılan işler Siyasi partiler kanunu tasarısının tümü üzerindeki müzakerelere devam edi-

yoruz. Söz sırası Yeni Türkiye Partisi Grubu adına Burhan Apaydın'ın. Buyurun efendim.

Y. T. P. GRUPU ADINA BURHAN APAYDIN (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım; dün vaktin gecikmiş olması dolayısıyla bizzat kesmiş olduğumuz konuşmamıza bıraktığımız noktadan, yüksek müsaadelerinizle, devam etmek istiyorum,

Arkadaşlarım, dünkü konuşmamızın son kıs-

minı özetlemek ihtiyacı duyulursa, şu şekilde tesbit edebiliriz. Siyasi partiler kanununa duyulan ihtiyaç ve bu kanunun Yüksek Meclisten çıkmış olması halinde kanun, siyasi demokrasinin ayrı bir teminatını teşkil etmesinden gayrı, partilerin düzenli, iç huzura sahip ve yekdiğerleriyle olan münasebetlerinde mücerret ithamlardan uzak bir şekilde çalışmalarının temin edilebilmiş olması, yahut temini mümkün bulunması itibarla, artık partilerin programlarında belirtmiş oldukları, Anayasada temel haklarda ve başlangıç kısmında, ifade edilmiş olan sosyal hakların, ekonomik gayelerin tahakkuk etmesi yolunda faaliyetlerine devam edebilirler, demiştir. Ve bu suretle de partilerin hikmeti vücudu sadece siyasi zevkleri fantazi olarak tatmin etmek değildir, memlekete hizmettir. Ve partiler, memleket dâva ve meselelerine hizmet ettikleri nisbette demokrasiyi de kuvvetlendirmiş olurlar. Bu takdirde demokratik rejimde partilerin değer ve kıymeti yükselir. Bu da efkârı umumiye nezdinde, demokrasi aleyhtarı cereyanların daima cılız kalması veya hiç mevcudolmaması gibi müspet ve teminatlı bir durum yaratır, demiştim.

Arkadaşlarım; bu, hakikaten önemli bir noktadır. İngiltere'den söz açmıştım. İngiltere'de partilerin yekdiğeriyle olan mücadeleleri şahsılıktan kurtulmuştur. Şüphe yok ki, münakaşalarda şahıslar zaman zaman mevzu edilmektedir. Fakat bu mevzu edilme keyfiyeti şahsiyeti mücerret yıpratma gayesiyle değil, onun fikir ve kanaatlerini ele alıp mukabil noktai nazardan kendi görüş ve kanatlerini ortaya koymak için yapılmaktadır. İşte demokrasinin bu şekilde yürüdüğü memleketlerde partiler demokrasilerin teminatı olduktan başka, hakikaten demokrasinin de vazgeçilmez unsuru haline gelmektedir; çünkü halk böyle partilerden vazgeçemez, bu imkân haricidir. İşte İngiltere'de demokrasinin teminatı ne Anayasadadır, ne de kanunlardadır. Oradaki müesseselerin, bilhassa siyasi partilerin gayeye uygun bir tarzda işlemiş bulunmasındadır.

Arkadaşlarım, partilerin düzene kavuşmuş bulunmaları, iç çalışmaları bakımından da düzene kavuşmuş olmaları halinde, Türkiye'de özlenen ve demokratik inkişafımızın hakikaten te-

mellerinden olduğu inkâr edilemez bulunan, vatandaşın karşısına fikir ve kanaatiyle çıkma, vatandaşın bir görüş ifade etme şeklindeki faaliyetlerin de tahakkuk safhasına geçmesi mümkün olacaktır. Partiler arasında zaman zaman baş gösteren huzursuzluğun, Türkiye'nin siyasi hayatını kapsamış bulunmasının esas sebeplerinden birisi de, efkârı umumiyenin karşısına partilerin fikir ve kanaat toplulukları şeklinde çıkarmış olmaları veya kısmen çıkabilmeleri, dâva ve meselelerin halli hususunda vatandaşın aydınlık bir yolu sarıh olarak ve emniyet verici tarzda gösterememiş bulunmalarından ileri gelmektedir. Siyasi partiler hayatının, Anayasanın arzu ettiği şekilde, daha doğrusu Anayasanın emrettiği şekilde tanzim edilmiş bulunmasından sonra bu boşluk doldurulabilecek ve partiler, ister istemez aralarındaki rekabeti birinin diğeriye daha çok itham yapması veya birinin diğeriye daha çok kötülmesi yolundaki yarışı terketmek mecburiyetinde kalacaklar... Ancak, ben değerinden daha ilerde hangi fikir, kanaat tahtında memlekete nasıl hizmet edebilirim şeklinde vatandaşın müspet hal formülleriyle çıkabileceklerdir. Arkadaşlarım, bu noktada Türk vatandaşının hakikaten mümtaz ve asil hüviyetine de uygun hareket etme yolu açılmış olacaktır. Çünkü Türk Milleti hürriyetine âşık ve hakikaten haysiyetli idareye bilhassa önem veren, buında hassasiyet gösteren, vatandaşlar topluluğudur. Demonsrasiyi sadece Türk Milletinin siyasi hakları ve hürriyetleri cephesinden değil, memleketin demokratik idare ile daha iyi idare edilmesi ve muasır medeniyet seviyesine ulaşabilmemizin bir haysiyetli idare yolu olarak kabul etmek gerekir. Bu şekilde düşünen bir milletin karşısına; partilerin elbette o milleti yükseltecek dâva ve meseleleri hallediş formülleri ile çıkması, parti olarak mevcudiyetlerinin tabii şartlarından olduğu gibi, vatandaşın da hürmetin tabii neticesidir.

Arkadaşlarım, bu şekilde partiler arasında meydana gelecek mücadelede, vatandaşın reyinin, şuur tahtında kullanılması ve hangi partiye rey vermiş olursa olsun, o reyî bilerek ve o partinin ne yapması hususunda, sarıh kanaatlere sahibolarak vermesi gibi demokrasinin rey kullanma bakımından da teminatlı bir safhasını teşkil edecektir.

Dünkü konuşmamın son kısmında, kısmen temas ettiğim gibi, İngiltere'de İkinci Cihan Har-

binin sonunda, Muhafazakâr Partinin siyasi başarısına rağmen, harpten çıkmış bir memleketin hangi yolla daha iyi kalkınacağı hususunda, Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisi halkın karşısına iki ayrı programla çıktılar. Programlar çarpıştı, partilerin şahısları birbirleriyle çarpışmadı. Churchill hakkında «harbi kazanmıştır ama şu şu yolla kazanmıştır; esasında tam bir kahraman değildir» şeklinde İşçi Partisinden onun şahsına karşı tenkidler yöneltilmedi. Aynı şekilde Muhafazakâr Partinin liderleriyle, propagandacıları tarafından da İşçi Partisinin lider kadrosu hakkında, küçük düşürücü veya vatanperverlik veya muvaffakiyet inhisarcılığı bakımından, kendilerini üstün gösterici bir itham yoluna sapmadılar. Ne yaptılar? İşçi Partisi dedi ki, millileştirme esasına göre ben hareket edeceğim, bu bakımdan İngiliz Milletinin bize itimat vermesi lâzımdır, dedi. Muhafazakâr Parti de aksi noktayı ileri sürdü ve İşçi Partisi iktidara geldi.

Arkadaşlarım, Muhafazakâr Partinin bilâhara iktidara gelmesi İşçi Partisinin iktidarının yaptığı işleri vatandaş nazarında mücerret kötülemek suretiyle olmadı, Muhafazakâr Parti ile İşçi Partisi arasında yine programlar çarpıştı. Mütâakıp seçimde Muhafazakâr Partinin propagandası şöyle oldu; İşçi Partisi tarafından millileştirilmiş olan çelik sanayii v.s. gibi, müesseselerin aynen muhafaza edilmesinin memleket menfaatleri bakımından zaruri olduğu tezini savundu ve bu şekilde halka emniyet duygusu vermek suretiyle müesseselerin tasfiyesi gibi bir yola gitmeyeceği tarzında, açık taahhütlerle halkın karşısına çıktı ve iktidara geldi.

Görülüyor ki arkadaşlarım, partilerin bu şekil çalışmaları halinde, memlekette iktidar değişiklikleri, sarsıntılara müncer olamayacağı gibi, bilâkis inkişaflarında da esasını teşkil etmektedir. Arkadaşlarım, bu bakımdan Türkiye'mizde partilerin bu şekilde çalışmaya olan ihtiyaçlarını yüksek vicdanlarınızla takdir edeceğinize emin bulunmaktayım.

Siyasi Partiler kanun tasarısı hakkında tenkidler ve vermiş olduğumuz cevaplar münasebetiyle bir noktayı sureti hususiyede tekrar kaydelemek isterim. Arkadaşlarımızın hepsinin fikir ve kanaatine şüphe yok ki iştirak etmemiz mümkün olmaz. Demokratik rejimde esasen bir Mecliste bu mümkün değildir her mevzuda... Fa-

kat bu görüşlerin samimî olarak bu kürsüden ifade edilmiş bulunduğu noktai nazariyle hareket ettiğimizden dolayıdır ki, serd edilmiş olan görüşlerine iştirak etmediğimiz parti grubu sözcülerinin fikir ve düşüncelerini ciddiyetle ele aldık. Hattâ sözcülerin de buradaki ifadelerinde sabit bir kanaatle değil, fakat hakikatlerin tesbiti düşüncesi ile hareket edildiği mealindeki sözlerini de ele almak, bunları da mesnet ittihaz etmek suretiyle kendi kanaatleriyle, kanaatlerimiz arasında samimî bir yakınlık husule gelmesi için, bu maksatla tenkidlerimizi ifade ettik. Sözlerimizin tesir derecesinin müspet olmasını elbetteki inandığımız kanaatler bakımından temenni ederiz. Yalnız arkadaşlarım, üzerinde durulması icabeden bâzı hususlar var ki, bunlar da tasarıya karşı mücerret infialden dolayı değil, fakat bir endişeden ileri gelmektedir. Bu bakımdan onlar üzerinde de kısaca durmak istiyorum.

En önemlisi şu: Deniyor ki; Anayasanın 9 ncu maddesi; «Devlet şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki Anayasa hükmü değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.» Bugün de temas etmiş olduğumuz gibi, diğer rakip siyasi teşekküllerdeki arkadaşlarımızla olan konuşmalarımızda da bu maddede durulmuş olduğunu tesbit ettik ve bu hale göre, Anayasa 9 ncu maddesi ile, yalnız 1 nci maddenin değiştirilmesi gibi bir esası men edici bir hüküm olarak koymuş bulunduğuna göre, Siyasi Partiler kanun tasarısındaki hükümler ile biz Anayasanın dahi tecvizatmemiş olduğu bir hükümler silsilesini ne suretle kabul edebiliriz? Partiler Kanununa bunları ne suretle koyarız? Bu, netice itibariyle Anayasanın diğer hükümlerinin de değiştirilmemesi gibi bir sonuç hâsıl eder ve bu maddeye muhaliftir, demektedirler...

Arkadaşlarım; bu şekilde hakikaten böyle bir manzara karşısında kalmış gibi bir intibaa insan kendisini kaptırabilir. Esasta böyle bir endişe duyulmaması gerektiği kanaatindeyim. Çünkü arkadaşlarım 57 nci maddenin hükmü tekrar dikkâtle ele alındığı takdirde görülecektir ki, «Siyasi partilerin tüzükleri, programları ve faaliyetleri, insan hak ve hürriyetlerine dayanan demokratik - demokratik ilkeler nedir? - ve lâik cumhuriyet ilkelerine ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmezliği temel hükmüne uygun olmak zorundadır.»

Şimdi, arkadaşlarımız, Anayasanın 1 nci maddesi değiştirilemez. Ama, Anayasa 57 nci maddesiyle, siyasi partilerin bazı ilke ve prensiplere aykırı amaç gütmemesi icabettiği hususunu bir Anayasa hükmü olarak, menedici bir hüküm olarak koymuş ve bunların partiler tarafından hiçbir suretle benimsenmemesi ve bu yolda faaliyette bulunmaması esasını Anayasa hükmü olarak kabul etmiştir. Bir parti Türkiye'de, parti olarak mevcudiyetini devam ve idame ettirmek gayesinde ise, o takdirde Anayasanın bu maddesi hükmüne riayet etmek ve bu ilkeler tahtında hareket etmeyi kendi gayeleri arasında göstermek mecburiyetindedir.

Şimdi tasarının almış olduğu hükümler nelerdir? Yani üzerinde durulan, lâiklik prensipleri, Atatürk inkılâplarının korunması. Arkadaşlarımız, bunlar lâik cumhuriyet ilkelerine aykırı mıdır? Eğer bunlar arasında tasarıda, lâik cumhuriyet ilkelerine aykırı prensipler fazla olarak yahut hatalı olarak buraya geçirilmiştir, denirse; bunun üzerinde münakaşa edilebilir. Fakat lâik Devlet niteliğinin ve Atatürk devrimciliğinin korunmasının Siyasi partiler Kanununa girmesine ne lüzum var? Bu prensipler buraya niçin konmuştur, dediğimiz vakit, arkadaşlar işte o zaman Anayasa meselesi karşımıza çıkıyor. Anayasanın 57 nci maddesine göre; lâiklik ilkesi... Parti diyecek : «Ben lâik cumhuriyet ilkelerine uydum.»

Şimdi arkadaşlar, Anayasa bunu ayrıca niçin koymuş? Bunun bir kanunla tanzim edilmesini niçin öngörmüş? Sayın Kılıçoğlu arkadaşımız konuşmasının bir yerinde şöyle bir ibare kullandılar : «İdari baskılara yol açma meselesi.» Şimdi arkadaşlarımız, asıl bunların tasarıda zikredilmiş olması, idari baskılar gibi keyfiyetleri önleyebileceği gibi, her ne kadar yüksek bir mahkeme ise de, mahkemeyi de mücerret takdir vaziyetinde yani, hâdiseye göre durumu takdir etmek, prensibi takdir etmek gibi bir durumda bırakmamak suretiyle partileri teminat altına almak gibi bir vasıf taşımaktadır. Yani Anayasa Mahkemesi diyemeyecektir ki, her hangi bir hâdiseye lâik Devlet niteliğini sarstı, Atatürk devrimciliğinin prensiplerine aykırıdır, demokratik esaslara aykırıdır, onun için bu partiyi kapatıyorum. Anayasa Mahkemesini mücerret hâdiseler karşısında - yani tâbiri, yahut ifadeyi şu şekilde arz etmek iste-

rim - hâdiseden hüküm çıkarmak suretiyle, hâdiseden prensibi çıkarmak suretiyle - ki, tehlikeli bir yoldur - prensibi, hâdiseyi istediği zaviyeden mütalâa eder, prensibini çıkartır ve hâdiseyi mânalandırır. Ve o takdirde mahkemenin takdir hakkı mutlak demektir ki, bu yola gitmemek iktiza eder ve gidilmemiştir. Şimdi ne oluyor? Biz Anayasa Mahkemesine, «prensipler şunlardır, size intikal edecek olan hâdiseleri siz ayrıca takdir hükümlerinize, parti faaliyetleri lâik Cumhuriyet ilkelerine uygun mudur, demokratik ilkelere uygun mudur? Bu bakımdan tetkik ve tefsiri geniş mânada sana bırakıyorum» diyoruz. Meclis olarak biz düşündük, demokratik prensipler şunlardır, tesbit ettik, diyoruz. Lâik Cumhuriyet esasları şunlardır, dedik. Bu esasların ihlâline ait bir hâdiseye mevcut ise sen ancak o partinin kapatılması yolunda bir karar verebilirsin demek suretiyle Anayasa Mahkemesi gibi teminatlı olan bir mahkemenin vereceği karar karşısında partileri ayrıca teminatlı duruma saklamak gibi bir yol takibetmek istiyoruz.

Şimdi arkadaşlar, burada yine üzerinde samimiyetle tereddüt gösterilmiş olan bir hususa daha temas edeceğim.

Yine arkadaşlarımız endişelerini izhar ederlerken, bir noktaya daha dokundular: Tasarıda yer almış olan ve zikredilmiş olan amaçlar tahtında tasarıya sevk edilmiş olan 124 nci maddenin hükmü şudur : «Siyasi partiler, Anayasanın ikinci kısmında yazılı temel hak ve ödevlerin özünü tanımayan amaçlar güdemazler ve bu hak ve ödevlerin özünü yok etmek amacıyla her ne suretle olursa olsun faaliyette bulunamazlar.»

Şimdi arkadaşlarımız, deniyor ki; - yine diğeriyle ilgili - parti, Anayasayı değiştirmeyecek midir? Yani bir parti kalkıp derse ki, ben bu Anayasayı değiştirmek istiyorum. Birinci maddenin değiştirilmemesine sureti katiyede taftarım. Fakat Anayasada değişiklik yapacağım, sistemi değiştireceğim. Kuvvetler ayrılığı, kuvvetler birliği prensibine ben şu zaviyeden ayrı bir renk vermek istiyorum. Meclis - Hükümet münasebetleri üzerinde şu hükmü vaz'etmek istiyorum. E, ne olacak? Diğer hükümler hakkında, diğer fasıllar hakkında bir değişiklik yapamıyacak mıyım? İşte arkadaşlar, tasarı ile

bu ayrı bir teminata bağlanıyor. Yani endişe etmek değil, bilâkis bu noktalarda haklara sahibolabilmenin huzurunu duymak icabettiği kanaatindeyim. Şimdi bir hükmü müsaadenizle hatırlatmak için size, Anayasanın 11 nci maddesinin 2 nci fıkrasını okuyacağım : «Kanun, kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.»

Yani kanun olarak, kanun teklifi olarak, Anayasanın değişikliği hakkında bir kanun teklifi yapmış bulunsanız dahi şu çerçeve zaviyesinde her şeyden evvel bunu ele almak, tetkik etmek, Anayasanın 11 nci maddesinin hükmü icabından bulunmaktadır. Şimdi bu kanun için umumi sevk edilmiş bir Anayasa hükmüdür, yapacaksınız. Ama Anayasa o kadar geniş bir hüküm koymuştur ki, deniyor ki ; «Kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet.» Bu Meclisimizden geçti. Faraza bir misal olarak arz edeyim : Tâ Rus Harbi zamanından beri kullanılanlagelmekte olan bâzı yerler var, bunlar Millî Savunmaya geçmiş, Devletin hizmetleri sahasına geçmiş, şu veya bu şekilde. Şimdi Anayasadaki istimlâk maddesine istinaden, bunlar hakkında bir kanun teklifi geçen yıl, evvelki yıl Meclisimize geldi. Bunu komisyon olarak, Meclis olarak tetkik ettik ve Anayasaya aykırı gördük. Neden? Mülkiyet hakkını Anayasanın korumasına rağmen, kanun kamu yararına diyor. - sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa... -

Şimdi arkadaşlar, mevzuu uzatmak istemiyorum. Yalnız gelen kanunların dahi öz bakımından tetkiki gibi, Meclisin ve komisyonların bir vazifesi olduğunu hatırlatmak ve bu vazifenin Anayasa Mahkemesinin kazai denetimine de dâhil bulunduğuna işaret etmek istiyorum.

Şimdi tasarı ne diyor? Tasarı diyor ki, Anayasanın ikinci kısmında yazılı temel hak ve ödevlerin özünü tanımayan amaçlar güdemez ve bu hakların ve ödevlerin özünü yok etmek amacı ile her ne suretle olursa olsun faaliyette bulunamaz. Şimdi arkadaşlar, temel haklar nelerdir? Konut dokunulmazlığı, eşitlik, yabancıların durumu, kişi dokunulmazlığı, temel hakların özü; özel hayatın korunması, özel hayatın gizliliği, haberleşme hürriyeti, seyahat ve yerleşme hürriyeti, düşünce ve inanç hürriyeti, bi-

lim hürriyeti, basın hürriyeti ve ilâhiri, gidiyor.

Şimdi arkadaşların, tasarıda denilmiyor ki, «Temel hak ve ödevler hakkındaki hükümler değiştirilemez, partiler bunların değiştirilmesi hakkında bir amaç güdemezler veya böyle bir faaliyette bulunamazlar.» Ne diyor? İnsan haklarına taallük etmiş olan, şimdi okumuş olduğum kısımların özünün kaldırılmasına mââtûf bir amaç, bir yol takibedemezler, diyor.

Şimdi arkadaşlar, Anayasamızca kabul edilmiş ve beynelmilel hukukta yerleşmiş olan ve bütün beynelmilel âlemde Fransız İntilâlinden beri insanların hak ve hürriyetleri yolunda kanla yapılmış olan mücadeleler ve cemiyetlerin bin bir sıkıntılara katlanarak elde etmiş olduğu ve o suretle Anayasamızın insan hakları esaslarından da faydalanmak suretiyle içine almış olduğu şu maddelerin, şu hak ve hürriyetlerin özünün kaldırılması yolunda bir partinin faaliyete geçmesini hepimiz arzu ederiz. Bu maddeler değişsin deriz?

Bu maddeler, maksadı tahakkuk ettirmek için şu ifade değişsin, böyle olsun veyahut da şu maddeyle şu maddenin birleşmesi mânayı daha güzel ortaya koyacaktır, deriz. Partilerin kanun teklifi yapması ve bu hususta faaliyette bulunması da serbest. Fakat arkadaşlar basın hürriyeti, basın hürriyetinin özü nedir?. Basın hürriyetini ortadan kaldırmamak. Şimdi kalkıp da bir parti, basın hürriyeti bu memlekete zararlıdır, basın olsun, olsun ama basın, sansürlü olarktan mevendolsun, basın bir gün evvelden basılsın, tetkik edilsin. Üniversiteye veya en yüksek mütehassıslara tetkik ettirelim. Haberler bu süzgeçten geçsin. Bıtaraf insanlar tetkik etsin. Bütün partilerin müşahitleri toplansın, gazetelerin sabah nüshalarını tetkik etsinler, çıkacaksa çıksın desinler, çıkmıyacaksa ögün çıkmasın desinler... «Bunda bir itirazımız var mı» denirse, usul tekniği bakımından düşünebilirsiniz ki, memleketin en mümtaz insanları toplanmışlar, ilim adamları, Devlet adamları, parti adamları erken saatlerde toplanmışlar, bir gazeteyi tetkik ediyorlar, «çıkısın veya çıkmasın» diyorlar. Fayda umabilirsiniz, ama arkadaşlar, muhterem arkadaşımın da ifade ettiği gibi, bunda hürriyet olur mu?. Hakkın özü kalır mı burada? İşte basın hürriyeti dediğimiz, hakkın özünü ortadan kaldırmamak, hepimizin başta gelen vazifeleridir. Bunlar Anayasa'da zikredilmiştir.

Bunlar partilerinde vazifeleridir. Şimdi ne oluyor? Bunların özünü kaldırmak yolunda amaç besleyen partilerin faaliyette bulunabilmelerini kabul etmiyoruz, «güdemezler» diyoruz. Arkadaşlarımız, maddeler değiştirilebilir, fakat özü kaldırmaz diyoruz. Buna hiçbir arkadaşımızın itiraz edeceğini hakikaten ümitmem. İtirazı, vuku bulmuş olan itirazı veyahutta serdedilmiş olan endişeleri bu hakların özüne karşı bir uzaklık duymaktan değil, bilâkis bu haklara karşı inancın samimî ifadeleri olarak kabul ederim. Tenkidleri ve tereddütleri de bu mânada olarak kabul ederim. Bu bakımdan arkadaşlarımız, tasarıda yer almış olan ve siyasi partilerin faaliyet hürriyetlerine karşı bir tahdit gibi bir mânayı tazammun ediyormuşcasına tasarı hakkında şu veya bu yayın yolu ile yaratılmak istenen şüphe ve tereddütlerin yerinde olmadığını sizlere bu şekilde arz etmeyi ayrıca vazife saymış bulunmaktayım.

Arkadaşlarımız, sözlerimi bitirirken bir hususa temas etmenden geçemiyeceğim. O da, Anayasanın 57 ne maddesiyle ilgili olarak 19 neu maddesini de içine almak suretiyle, bir siyasi partiler kanunu yapılması meselesinin Almanya'da İkinci Dünya Harbinden sonra mevzuubahsedildiği, fakat orada bugüne kadar da böyle bir kanunun çıkarılmamış olduğu hususu ortaya atıldı. Almanya'da dahi yapılmamış bulunmasına göre, yapılmadığına göre, bu kanunu bizim yapmakta acele etmemiz gerekmez şeklinde bir mütalâa ile - Anayasanın 57 ne maddesi ile çıkması lâzımgeldiği ve geçici 7 ne madde ile iki sene içinde çıkması gerektiği halde - Anayasanın hükmü savsaklanamaz, ileriye atılamaz. Buna rağmen, bunda acele etmiyelim, dendi. Arkadaşlarımız, bu münasebetle işaret edeceğim. Almanya'da böyle bir hükmü, böyle bir çalışmayı doğuran ihtiyaç ne idi? Arkadaşlar, Almanya İkinci Dünya Harbinden sonra Weimar Anayasası tecrübesini geçirdi. Buna dün de işaret etmiştim. Weimar Anayasası dünya siyasi tarihinde üstüne bir Anayasa gösterilemeyecek kadar hukukî ve siyasi değer taşıyan, insan hak ve hürriyetlerine en geniş mânasında yer veren bir Anayasadır. Arkadaşlarımız, demokratik sistemin, bütün demokrasi idealistlerinin, demokrasi nazariyatçılarının arzu etmiş oldukları Anayasayı, Almanlar, oturdular yaptılar. Fakat ne oldu? Anayasanın vermiş olduğu haklardan istifade ederek bir ırkçılık bayrağı açmış olan bir Nazi Partisi ortaya çıktı. Anayasayı hak ve hürriyet-

leri ortadan kaldırmak gibi bir hedef ve gayeyi açıkça taşımış ve ilân etmiş bulunmasına rağmen Weimar Anayasasını, kendisine hayat hakkı vermiş olan demokratik bir Anayasayı aldı, çiğnedi, yırttı, ve Almanya'da diktatörlüğü kurdu. Ne oldu? Alman ilmi, Alman vatandaşının hak ve hürriyetleri, Alman milletinin istiklâli Nâzilerin diktası altında kayboldu. Neticede milletlerini dahi kaybetme tehlikesine mâruz kaldılar. Bugün Doğu Almanya, Bası - Almanya gibi Alman tarihinde görülmemiş olan bir durum içerisine düşmüş bulunmaktadırlar.

Şimdi arkadaşlar demokrasi nedir?. Geçirdiğimiz tecrübeyi göz önünde bulundurursak, demokrasi demek, hudutsuz hürriyetler rejimi demek değildir. Demokrasi, kendisini bertaraf etmek gayesi güden fikirlerin hareket haline gelmesine, müesseseseleşmesine müsaade etmeyen bir rejimdir. Demokrasi, demokrasiyi bertaraf etmek gayesini taşıyan fikir ve hareketlerin neşvünema bulmasına ve o suretle demokrasinin tehlikeye girmesine bizzat demokratik prensipler ve demokratik gaye bakımından cevaz vermiyen, müsaade etmeyen bir rejimdir. Şimdi arkadaşlarımız, rejimin bu hususiyeti dolayısıyla dırki, Türkiye'de demokrasinin yaşayabilmesi için zaruri görülen şartlar, lâik Cumhuriyet esasları tasarıda yer almıştır. Anayasa da zaten bunu zikretmiştir. Demokratik esasları zikretmiştir. Ayrıca demokrasiyi yoketmek gayesini güttüğü gibi Devlet ve Millet bütünlüğüne, niteliğine hâlel getirmek gayesini taşıyan ırkçılık gibi bir cereyanı almış koymuş. Diyor ki; «Partiler ırkçılık yolu takibedemez.» Demokrasiye, Devlet birliğine, millet bütünlüğüne aykırı. Şimdi arkadaşlarımız, Almanya bu geçirilmiş olan tecrübeden sonra parti hayatını bir düzene koymak amacıyla bu hükmü sevk etmiş. Ve Almanya'da bu yolda büyük çalışmalar husule geldi. Fakat arkadaşlarımız, Almanyada siyasi partiler mücadelesinde, Almanların artık nâzi rejimini tekrar hortlatmak maksadıyla bir nazi hareketi başlayabilir mi, tarzında endişelerin ve fikirlerin vücut bulmadığı da mesut bir hakikat olarak anlaşıldı, tesbit edildi. Almanya'daki değil partiler arasında, bir parti içindeki mücadele, ne oldu? Fikir ve kanaat sahasına inhisar etti. Partiler, yıkılmış Almanya'yı biranevvel nasıl kalcındıracağız diyerek Alman mucizesinin yaratılmasında başlıca rolü oynadılar. Birbirleriyle

mücadelede olduktan başka, kendi içlerinde de, kalkıp bir partinin genel başkanı, Adenauer hiçbir zaman «Bu partinin içinde genel başkanlığımı sonuna kadar muhafaza edeyim» diye düşünmedi. Bizde, dün de arz ettiğim gibi, İttihat ve Terakki zamanından beri (çok sayın ve kıymetli Tahsin Demiray Beyefendinin bu parti üzerinde hakikaten değerli ettikleri mevcut bulunmaktadır. Kendilerinin de bu hususları tesbit ettikleri yazılarından müphem olarak bu noktayı ayrıca arz ediyorum) merkez organı içinde dahi bir oligarşi meydana geldi; yani parti hüviyetini kaybetti.

Né var? Fikir yok, hiçbir şey yok. Neticede şahsa, üç-beş şahsa munhasır oldu. Ne oldu? Osmanlı İmparatorluğu inkiraza mâruz kaldı. Ve Birinci Dünya Harbi gibi bu memleketi sarsan, yok etmek tehlikesine mâruz bırakan bir duruma girdik.

Arkadaşlar, şimdi Almanya'da ne oluyor, Karşısına Erhard çıkınca Adenauer demiyor ki; «Ben buna karşı şahsi bir mücadeleye girişeyim.» Hayır «Erhard ne demek istiyor?» diyor. Acaba benden daha iyi mi idare edecek?» diyor. «İktisadi sahadaki bilgileri ve düşünceleri, acaba Almanya'ya daha fazla mı menfaat getirecek?» diyor. Ve aralarında mücadele başlıyor. Ve neticede teslim ediyor ki, Erhard'ın Başbakan olmasında bir mahzur bulunmamaktadır, bilâkis fayda vardır. Dış politika bakımından, iç muvazene bakımından, iktisadi politika bakımından bunu böyle tesbit ediyor.

Şimdi arkadaşlarım, biran önce kalkınma gayretleri, çalışmaları içinde olan ve bugün dünya ekonomisinde başlıca mevki işgal etmiş bulunan ve hattâ Mark'ı Dolâr'la yarış etmek durumuna gelmiş ve sağlam para bakımından Dolâr'dan dahi faik durumlara geçmiş olan Almanya'da...

BAŞKAN — Sayın Apaydın, lütfen sadetten uzaklaşmıyalım, sadet içinde kalalım.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Efendim, bu noktayı sadetle ilgili görüyoruz. İlgili olduğu şu netice ile vardığımız netice ile anlaşılacaktır.

BAŞKAN — Lütfen sadetten uzaklaşmadan konuşalım.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Sadetle ilgisi var. Burada görüşlerimi de mümkün olduğu kadar kısa ifade etmeye çalıştık. Fakat bir

parti grubu adına beş saat görüşler ifade edilirken, bu beş saat içinde lâiklik prensiplerinin bir tarafından alınıp bir tarafa bırakılırsa, biz de mecbur kalıyoruz, fikir ve kanaatlerimizi daha iyi izah edebilmek için hariçten de misaller getirmek suretiyle kanaatlerimizi kuvvetlendirmek istiyoruz. Teyidinin delillerini veriyoruz.

Şimdi arkadaşlarım, Almanya'da bunun geciktirilmiş olduğunu ifade etmek sadetin içinde oluyor da, neden gecikmiş bulunması keyfiyetini izah etmek niçin sadet harici olsun? Arkadaşlarım, şimdi Almanya'daki bu hükmün tatbikatına ihtiyaç hissedilmemesi, yani sîratle ihtiyaç duyulmaması keyfiyeti partilerin düzenli çalışmalarından doğan ve âcil durumu bertaraf eden bir vaziyetten ileri gelmiştir. Şimdi bu sözlerimizle sadetin içinde olduğumuzu Sayın Başkanımızın da takdir edeceğine eminim.

BAŞKAN — Sayın Apaydın lütfen bu konuyu işlemeyiniz; size sadet dışına çıkmayınız diye 1 nci ihtarımı yapıyorum. Lütfen sadet içinde konuşmanıza devam ediniz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Şimdi sadet içinde olan konuşmama devam ediyorum.

Efendim Almanya'daki olan bu hüküm meselesine şu suretle temas ettim, daha bunun sadet haricinin içinde veya dışında olması ile ilgisi yok ki, sadetin haricinde olmasında ne surette kıstas kullanıyorsunuz?

BAŞKAN — Efendim lütfen mevzua devam ediniz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Düşüncemin silsilelerinin bozulmamasını Sayın Başkanlığın hassasiyetinden ve çok nazik olan şahsiyetinden ayrıca rica ediyorum.

Arkadaşlarım, kanunlar ihtiyaçların mahsulüdür. Almanya'da arz ettiğim gibi İkinci Dünya Harbinin sonunda Demokratik Alman Cumhuriyetinin kurulması bakımından ve partiler arası mücadele ve münasebetler cephesinden bir Nazi Partisinin yahut Nazi Partisine benzer başka bir partinin başka bir hüviyetle ortaya çıkması halini önlemek ihtiyacı, kanuna bu hükmü koydurmuş. Ne yapmış?... Çalışmışlardır. Şimdi, kanunlardaki hükümler ihtiyaçların mahsulüdür. Yani kanunlardaki hükümler ihtiyaçların mahsulüdür. Almanya'daki hüküm o gün duyulan bir ihtiyacın mahsulü olarak sevk edilmiş, üzerinde ciddi çalışmaları da yapılmış. Türkiye'de konan hüküm

Almanya'daki ihtiyacın aşağı - yukarı çok cepheleriyle bir zaruret haline gelmesinden farksız bulunuyor. Türkiye'de siyasi partilerin ister iktidarda olsun, ister muhalefette olsun ne gibi itihamlara zaman zaman mâruz kalmış buldukları keyfiyeti tarihimizin tesbit ettiği ve hepimizin malûmu olduğu hâdiseler cümlesindedir.

Şimdi, siyasi partiler arası mücadeleleri geçirmiş ve bunun 27 Mayıs gibi bir netice ile sonuçlanması halinde teşekkül etmiş olan Kurucu Mecliste, partiler mevzuu ele alınmıştır. Çünkü partilerin aleyhinde bir cereyan baş göstermiştir. Zaman zaman görüyoruz; işte tasarıda da yer almıştır; bu partilerle demokrasi yürümez, deniyor. Bu partilerle demokrasi yürür veya yürümez; ayrı. Ama partiler demokrasi için zararlıdır gibi bir neticeye getirilmesi halinde o zaman demokrasi tehlikeye giriyor. Bu partilerle yürümez ise başka partiler kurulur, ama o partileri, bu partileri örnek almak istiyerek, yanlış, hatalı ve eksik taraflarıyla örnek almak istiyerek demokrasi nizamını bertaraf etmek için ortaya çıkmak isteyenler olmuştur ve halen de mevcuttur. Bu da memleketimizin geççekleri arasında bulunmaktadır. Şimdi arkadaşlar, Anayasadaki bu hüküm, partilerin hem düzenli çalışmalarını, hem kendi işlerinde huzura kavuşabilmelerini, ve hem de kendi işlerini demokratik usullere göre idare edebilmelerini temin ihtiyacının bir neticesi olarak Anayasanın 57 nci maddesinde yer almıştır. Şimdi Anayasanın 57 nci maddesinde yer almış olan bu kanun hükmünü Almanya'da varmış veya yokmuş, mukayese edebiliriz. Arkadaşlar Almanya'da olmasaydı bu hüküm, bizim onu Anayasamıza almış bulunmamızın meşruiyeti kaybolmuş mu olacaktı? Elbette ki, değil. Almanya'da olmasaydı yine biz alacaktık. Yalnız Almanya'da bulunması keyfiyeti ayrıca dikkati çekmiş olabilirdi. Kanunun Almanya'da yapılabilip yapılamaması keyfiyetine gelince, farz edelim ki, Almanlar böyle güç bir kanunu yapmaya muvaffak olamadılar, olamadıklarını kabul edelim arkadaşlarım. Türk Milletinin seçmiş olduğu mümessillerinin, Parlâmentosunun, Almanların yapamayacağı bir kanun tasarısını evleviyetle yapmaya kudretleri müsait değildir gibi sureti katiyede reddedeceğimiz bir esbabı mucibeye veya dereceye mi inmek lâzım gelecektir? Böyle bir şeyi bir an dahi hatırımızdan geçirmememiz icabeder. Alman yapabilir, Alman Parlâmentosu yapamıyabilir, Al-

man cemiyeti yapamıyabilir. Fakat Türk milleti ve onun Parlâmentosu yüksek ve mümtaz vasıflarıyla başka milletlerin yapamamış olduklarını yapar ve hakikaten bu millet, bütün dünyaya karşı, silâha sahip olmaktan uzak olduğu anlarda Türkiye Büyük Millet Meclisi ile halkının el ele vermesi sayesinde dünyanın modern silâhlarıyla dahi çarpışıp istiklâlini koruyabilmiş olan bir millettir. Binaenaleyh bu bakımdan Muhterem Reis Beyefendi, burada konuşmamızın kesilmesi gibi bir durumda...

BAŞKAN — Konuşmanızın kesilmesi bahis mevzuu değil, lütfen devam buyurun.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Şimdi arkadaşlarım, bu bakımdan siyasi partiler kanunu tasarısının Almanya'da geciktirilmiş bulunması keyfiyeti bizim bu tasarımı kanunlaştırmamız veya müzakere etmemizi önleyici bir mâni sebep asla teşkil etmez. Bu mülâhazalarımızla varmış olduğumuz sonuç şudur: Anayasa gereğince, Anayasanın âmir hükmü gereğince, partiler kanununun bir an önce çıkarılması zarureti vardır.

Anayasaya karşı riayet ve saygı isteğimiz bütün partiler için müsavi ve müsterektir. Bu bakımdan her hangi bir parti, Anayasanın bu hükmünü geciktirmek yolunda Anayasaya aykırı bir zihniyetle hareket edecek değildir, bunu aklımızdan dahi geçirmeyiz. Ancak bu tasarının, Anayasa kadar siyasi cepheleriyle beraber önem taşıyan bu tasarının bir an önce kanunlaşmasının temini istenirken, elbette bu tasarının alelacele Meclisten çıkarılması, etrafına hükümlerinin mütalâa edilmemesi gibi bir nokta nazarı da sureti katiyede reddederiz. Esasen Meclisimiz önemli kanunların müzakeresinde hiçbir şekilde böyle bir yol takibetmemiştir.

Yalnız arkadaşlarım, tasarı hazırlanmış ve buraya gelmiştir. Mücerret tasarımı ret ve inkâr etmek suretiyle bir neticeye ulaşmak, o zaman tasarının bir an evvel kanunlaşması yolundaki Anayasa hükmüne karşı, hakikaten bir dereceye kadar uzak kalmamız gibi bir durum arz eder.

Bu sebeplerdir ki, tasarının daha mükemmel olmasını temin sadedinde, tenkidlerin yapılmış olduğuna inanıyoruz. Ve bu inanç dolayısıyla ki, tasarının tümü hakkındaki bundan sonraki görüşmelerin mücerret ret ve inkâr mânasında olarak değil, yahut bunu tazammun eder şekilde değil, müspet teklifleri ortaya getirmek sure-

tiyle bu tasarıda yer almış, mucip sebepleri zikredilmiş olan prensiplerin kaldırılması mı, çıkarılması mı gibi esaslar hakkında katî kanaatlerin dermeyan edilmesi zaruridir. Eğer bu prensiplerin tasarıda bulunmasına muhalefet edilmiyor ise o, takdirde tasarının tümünü artık müzakere etmeye mahal kalmamıştır, kanaatler belli olmuştur. Çünkü bir tasarının tümü ancak kanunun sistemi hakkında, kanunun ihtiva ettiği hükümler hakkında Anayasaya aykırılık çok bâriz, çok aşikâr ve prensibolarak kendisini gösterirse, o zaman Meclis tümünü müzakere ederken der ki, teknik bakımdan kanun uygun değildir der. Komisyon yeniden tetkik etsin veya başka komisyon vazifelendirilsin veyahut da der ki, şu cepheleriyle sistem bakımından, hüküm bakımından Anayasaya prensip itibariyle aykırıdır. Bunu heyeti umumiye bakımından reddediyoruz, der. Şimdi kanunun ihtiva etmiş olduğu prensip ve hükümlerin, biz burada açıkça reddine raslamadık. Diyor ki, Sayın Sözcü arkadaşımız, Sayın Kılıçoğlu; biz prensiplerde beraberiz, 19 ncu maddede, mutabıkız. Lâik Cumhuriyet ilkeleri, mutabıkız. Demokratik esaslar, mutabıkız. Anayasanın 57 nci maddesi meydanda, 19 ncu maddesi meydanda, 56 nci maddesi meydanda. Demek oluyor ki, tasarının sevkinde Anayasanın sistemine ve hükümlerine aykırı bir mahiyet ve vasıf yoktur. Bir noktada kendileriyle beraber olup, müzakeresini, münakaşasını yaparız. Nedir o? Falan madde tatbikatında partinin dinî törene iştirak edip, etmemesi meselesi.. Genel Başkan camiye giderse ne olacak, gitmezse ne olacak. Ha... Bunları da kanun hükmü geldiği vakit, mahzurları bertaraf edecek, arkadaşlarımızın endişelerini tamamen silecek hükümlerin de buraya alınması hususunu elbette ki, müzakere ederiz.

Şimdi madde müzakerelerinin, tasarının daha mükemmel bir hale getirilmesini temin etme yolundaki Meclis çalışmaları başkadır, tasarının tümü bakımından kanunun reddi başkadır.

Bu sebeple muhterem arkadaşlarım, tasarının tümü itibariyle gerekli olan hususların aydınlanmış ve meselede bu olduğu için Meclisdeki şahsiyetlerinden, mesailerinden ve tecrübelerinden istifade edeceğimiz birçok partili ve partisiz arkadaşlarımızın maddeler hakkındaki teknik ve ihtisasa dayanan tekliflerini hakikaten bir an önce görüşmekte gerek Meclisin zaman tasarrufu

bakımından, gerekse bir millet hizmetine yardım bakımından bir meseleye hizmet bakımından, bu müzakerelere bir an önce geçmemiz zaruri bulunmaktadırlar.

Partimizin netice itibariyle görüşü; tasarı Anayasanın sistemine tam mânasiyle uygundur, ihtiyacı karşılamaktadır, zarurîtin ifadesidir. Bundan sonra fikir ve kanaatten uzak partiler Türkiye'de parti olarak faraza şu veya bu şekilde ortaya çıkamayacak veya hayatî mevcudiyetini devam ettiremeyecektir. (Soldan, «Y: T. P. ne olacak?», sesi) Zaman Y. T. Partisinin mi, hangi partinin yaşama hayatiyetine sahibolduğunu gösterir. Esas itibariyle yaşaması lâzımgelen şeyler parti değildir, arkadaşlar. Vatan ve milletin ebediliğidir. Esas itibariyle yaşaması lâzımgelen şeyler, bir partinin muannidane yaşatılmak istenmesi değildir, faziletinin ve ahlâkın yaşaması meselesidir. Bunu yaşatabilirseniz ancak işte o zaman işler yürür. Bir partinin şeref ve haysiyeti, sadece o siyasi partinin, ben şu fikir ve kanaati güdüyorum diyerek onu ortaya atmakta tahakkuk etmez. Bir partinin şerefi ve itibarı, memlekete ve millete hizmet edebileceği nisbette dir. Hizmet edebiliyor mu, iktidara geçmek istiyorum, bana iktidarı verirseniz, memlekete daha iyi hizmet edeceğim, deyip iktidarı eline alıp, memleketi o yolda hizmete sevk edip de muvaffak neticeler alabiliyor mu?.. İşte şerefli parti budur, faziletli parti budur. Partilerin de gayesi budur. Yoksa bir partinin zayıf olması, muhalefette olması ve muhalefette olmaması değil. Muhalefette olan bir partinin de esas gayesi iktidara geçmektir. İktidarda olan bir partinin de gayesi muvaffak olmasıdır.

BAŞKAN — Sayın Apaydın, partilerin üzerinde değil, Partiler Kanunu üzerinde konuşunuz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Beyefendiciğim, bu konuşmam Partiler Kanunuyla ilgilidir.

BAŞKAN — Lütfen konuşmanızı Partiler Kanununa inhisar ettiriniz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Efendim bir noktayı Yüksek Riyaset makamına derin saygı ve sevgimle beraber sözlerinde ve konuşmalarımdaki ısrarım cephesinden hatırlatmak isterim.

Bendeniz, parti grubu adına yapmış olduğum bu konuşmamda Siyasi Partiler Kanununun ve

hukukunun hudutlarını bilecek olan bir insanım! Ve şimdiye kadar hiçbir suretle dışına çıkmadım. Sayın Riyasetten istirham ediyorum; hangi noktada çıktığımı. Esbabı mucibesini verirlerse, ben o takdirde kendilerinin sözlerini kabul ederim. Fakat mücerret sadet dışına çıkıyorsunuz şeklindeki bir sözü asla kabul etmem.

BAŞKAN — Sayın Apaydın, Riyasete hitabediyorsunuz, cevabınızı alınız.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Buyurun efendim; mebus cevap almaz, bekler Beyefendi.

BAŞKAN — Birinci defa sadetten çıktığınızı hatırlattığı zaman Alman markından bahsediyordunuz. Bu sebeple sadetten çıktığınızı hatırlattım. Şimdi de Siyasi Partiler Kanunu üzerinde konuşmanız gerektiği halde siyasi partilerin nasıl olması lâzımgeldiği yolunda biraz da müşahhasa intikâl ettirecek imâlarla konuşma yapıyorsunuz. Bu sebeple ikinci defa sadet dışına çıktınız...

BURHAN APAYDIN (Devamla) Muhterem Divana şunu arz etmek isterim..

BAŞKAN — İkinci ihtardan sonra sadet dışı konuşmaya devam ederseniz, konuşmaya devam devam edip etmemeniz hususunu Meclisin oyuna sunarım.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Bu münasebetle Yüksek Meclise ve Sayın Reis'e bir noktayı arz etmek isterim....

BAŞKAN — Siz usul hakkında değil esas hakkında konuşuyorsunuz, Reis'e de herhangi bir şey hatırlatamazsınız, hitabedemezsiniz..

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Heyeti Umumiyyeye arz ediyorum. ı

BAŞKAN — Siz esas hakkında konuşacaksınız, usul hakkında konuşamazsınız.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Siz bana münafi misiniz, ben...

BAŞKAN — Esas hakkında söz aldınız, esas hakkında konuşacaksınız, devam buyurun.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Efendim; muhterem arkadaşlarım, Dâhili Nizamname gereğince Muhterem Heyetinize hitabediyorum. Arkadaşlarım uzun mâruzatım içerisinde sizleri belki sadet dışına sürüklemiş olduğum noktalar bulunduğu şeklinde sizlerde birtakım kanaatler hâsıl olabilir. Bitaraf Riyaset Diva-

nının böyle bir sabit kanaati olduğunu hiçbir zaman için kabul edemem. Yalnız arkadaşlarım, bunu şu şekilde ifadelendirmek isterim.

Faraza Alman markı, Alman markı...

BAŞKAN — Sayın Burhan Apaydın, siz Riyasete cevap vermek durumunda değilsiniz. Kendiniz tezinizi Heyeti Umumiyyeye arz edeceksiniz.

Muhterem arkadaşlarım, İftüzüğün 92 ne maddesi gereğince, kendisine iki defa sadede gelmesini ihtar etmiş olmama rağmen, sadet dışı konuşmasına devam etmesi sebebiyle, bu birleşimdeki konuşmaya devam edip etmemesi hususunu oylarınıza sunuyorum. (Gürültüler)

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Beyefendi, bu şekildeki bir hitap karşısında zaten konuşamam. Onun için oylamanıza lüzum yok. (Gürültüler)

FETHİ ÇELİKBAŞ (Burdur) — Evet, oylayınız. (Oylayınız sesleri)

BAŞKAN — Şimdi muhterem beyefendi, Sayın Fethi Çelikbaş, oylamıyacağımı nerden biliyorsunuz da yerinizden müdahale ediyorsunuz. Lütfen bu şekilde müdahale yapmayınız.

Muhterem arkadaşlar, biraz evvel ifade ettiğim husus gereğince Sayın Burhan Apaydın'ın bu birleşimde konuşmaya devam edip etmemesi hususunu oyunuza sunuyorum. Devam etmesi hususunu kabul edenler... Devam etmesi hususunu kabul etmiyenler... 24'e karşı 36 oyla devam etmesi husûsu kabul edilmiştir.

Sözünüze devam edeceksiniz, buyurun Sayın Burhan Apaydın.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, sözlerimizin esasen sonuna gelmiş bulunuyordum. Tasarımın mükemmel bir tarzda çıkmasının memleketin bugünkü ihtiyaçlarına cevap vermesi... (Adalet Partisi sıralarında yer yer milletvekilleri ayağa kalktılar ve bu arada Celâl Kılıç ve Bahri Cömer'in, tartışmaları görüldü)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar lütfen yerlerinize oturunuz, buyurun Sayın Burhan Apaydın, devam edin. Arkadaşlar lütfen yerlerinize oturunuz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Memleketin ihtiyaçlarına cevap vermek, aynı zamanda yarımın siyasi hayatında, demokratik ha-

yatında hem bir partiye mensubolanların parti içerisinde demokratik usullere aykırı idare sistemlerine mevzu olmamalarını teminen bir partiye mensubolan bir vatandaşın, bir mebusun, bir senatörün o partiye mensubolması halinin mutlak surette parti idarecilerine veya hut partinin sevk-i idarecilerine tebaiyet etmesi gibi bir sistem ve amaç güden kısmî bir tatbikata mâni olmak ve son vermek; aynı zamanda Türkiye'nin demokratik hayatını partiler bakımından, partilerin siyasi hüviyet ve bünye ve kuvvetleri itibariyle daha teminathî bir hale kavuşturulması bakımından Anayasanın hükmü gereğince bu tasarımın kanunlaşmasındaki zarureti bir ihtiyacın karşılanması şeklinde telâkki ediyoruz. Arz ettiğim gibi, hükümlerin üzerinde titizlikle duralım. Teklifleri hüsnüniyetle tetkik edelim. Kanunun mükemmel çıkmasını bir an önce temin etmek için bütün gücümüzle ve ihtisas vasıflarımızla, ihtisas elemanlarımızla çalışalım. Bizim grupumuzun tasarımı hakkındaki son ve kati görüşü bundan ibarettir. Hepinizi hürmetle selâmlarım ve tümü hakkındaki görüşmelerin de bir an önce nihayet bularak maddelere geçilmesini temenniylediğimizi bilhassa kaydedirim. (Ortadan ve sağdan alkışlar)

BAŞKAN — Söz sırası A. P. Grubu adına Sayın Etem Kılıçoğlu'nun.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Usul hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Tahtakılıç.

Sayın Etem Kılıçoğlu, sizden evvel usul hakkında Sayın Tahtakılıç'a söz veriyorum

Buyurun.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Reis'in müsamahasından istifade ederek usul hakkında bir görüşümü tekrar yüksek huzurunuzda arz edeceğim.

Parti sözcüleri karşılıklı, mütemediyen mütalâalarına, bir - birine cevap vermek şeklinde, bir düello şeklinde konuşmalarına devam ediyorlar. Riyasetin de bir telâkkisi var, yanlışdır. Anayasanın ruhuna, İctüzüğün ruhuna uygun değildir. Tatbikat diye Reis cevap verecektir. Buradaki konuşmalarda milletvekillerine söz bırakmamak için bütün zemin hazır. Kifayeti müzakere takriri arkasından gelecek. Zaten sözcü inerken de tümü hakkındaki mü-

talâaların kifayetini bildirdi. Altı Milletvekili de görüştü; iş tamam. Bence, bir grup bir tasarımın tümü hakkındaki mütalâalarını söyledikten sonra, yeni başkaca bir fikir söylemeyecek olduktan sonra, başkaca bir hâdiseye temas etmedikten sonra o grupun sözcüsüne tekrar söz vermek, milletvekilliği sıfatıyla söz alanlara imkân bırakmamak bakımından Anayasaya da aykırıdır; milletvekilliği sıfat ve şahsiyetini öldürmek bakımından dikkatinizi çekecek kadar ehemmiyetlidir.

Şimdiye kadar ki tatbikatı biliyorsunuz. Arkasından bir tatbikat daha var; dikkat ederseniz bütün grup sözcüleri; maddelerde düzeltiriz, diyorlar.

Şimdi bir de teamül kabul ettik; komisyon buna uydu mu uymadı mı? Komisyon Meclisin kararına dahi uymasa, 2 nci defa değişik bir şart ve oylama ile ve komisyonun arzusu hilâfına bir kanun çıkamıyor. Parti sözcülerinden başkası da fikir ve mütalâa söylemiyor. Ben Türkiye Parlamentosunun geçmiş anelerinde bu dereceye kadar milletvekillerinin söz hakkının kayıtladığı bir usul tatbikatını hatırlamıyorum.

Bir vakitler, C. H. P. Genel Başkanı da, «adalet isteriz Reis Bey, adalet isteriz» demişti. Bu parlamento 450 üyelik bir parlamento. Hattâ söz alan sözcülere, partili milletvekilleri dahil, «parti sözcüsü değilsin» diye mukabelede bulunuyor. Söz alan partilerden bir tane milletvekili bulunmuyor. «Sözcüyüm» diye kendisine sıfat takıyan arkadaşlar hiçbir yeni fikre temas etmeksizin, mütemediyen mütalâalarını tekrarlıyarak bizi dinleyiciler mevkiine getirmek istiyorlar. Bu vaziyet memleketinde aleyhine, Anayasanın da, İctüzüğün de ruhuna aykırıdır. Riyasetin takdir hakkını şöylece kullanmasını rica ediyorum. Eğer, bir sözcü evvele söylediği bir mütalâayı tekrar etmek niyetiyle kürsüye geliyorsa, Reis, sözcüye, «efendim bu husustaki mütalâanızı söylediniz, geride 36 tane söz alan milletvekili var. Onların hakkına teevüz edemezsiniz» demek hakkına sahiptir. Bu anançyi tesis edemezseniz arkadaşlar, burada fikir münakaşası değil, parti sözcüleri arasında, hattâ partileri ilzam etmeyen düellolara şahidolarak bir parlamento ananesi tesis etmiş olursunuz. Takdir evvelâ Yük-

sek Başkanlığıdır, Yüksek Başkanlığın takdiri hakkındaki hüküm de Yüksek Heyetinize aittir. Arz ederim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Tahtakılıç'ın konuşmasının bir kısmı usule, bir kısmı da bir temenniye aittir. Grup sözcülerinin uzun konuşmaları, evvelki konuşmalarını tekrar etmeleri konuları tamamen grup sözcülerine Sayın Ahmet Tahtakılıç tarafından yapılmış bir tavsiyedir.

İkinci konu usule aittir. Usule aiddolarak söyledikleri husus; İçtüzüğün 85 nci maddesinde, bir takdirle değil, sarıh bir hükümle cevabını bulmuştur. İçtüzüğün 85 nci maddesinde: «Encümen veya parti grubu namına söz istediklerinde, encümen reisi veya mazbata muharrirleri ile grup reisi veya sözcüleri sıraya bağlı degillerdir.» Bu sıraya bağlı degillerdir. kaydı, bir defa tatbik edilmek için değil, her defa sıra istediklerinde, her defa tatbik edilmek için konmuştur. Nitekim, bundan evvel de bir münasebetle ifade ettiğim gibi, 1957 senesinde, yani D. P. zamanında, İçtüzüğün 85 nci maddesine bir fıkra eklenerek; «grup reisi veya sözcüleri sıraya bağlı degillerdir», hükümden sonra, bir fıkra eklenerek «bu hak ancak bir defa kullanılır», sarahati konmuştur. Halbuki, şimdiki Anayasamız, 1957 deki tadil-

den sonra İçtüzüğün değil, 1957 deki tadilden evvelki İçtüzüğün tatbikini istemekle de bu «bir defa kullanılır» yolundaki fıkrayı kabul etmediğini ortaya koymuştur. Usuli hiçbir hata yoktur. Grup sözcüleri her zaman söz ister, her isteyişlerinde de kendilerine takdimen söz verilir. Onların konuşmalarında bazı tavsiyeleriniz olmuştur, buna riayet ederler veya etmezler, o ayrı bir şeydir.

Şimdi, söz sırası A. P. Grubu Adına Sayın İstem Kılıçoğlu'nundur.

EKREM DİKMEN (Trabzon) — Ekseriyet yok, Sayın Başkan.

BAŞKAN — 5 kişinin ekseriyet yok demesi lâzım, bir kişinin değil.

(A.P. sıralarından beş milletvekili ayağa kalkarak çoğunluk olmadığını ifade ettiler.)

BAŞKAN — Ekseriyet olmadığı iddia edilmiştir. Yoklama yapılacaktır.

Muhterem arkadaşlar, Riyasetçe de ekseriyet olmadığı müşahade edilmiştir. Bu sebeple...

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Lütfen yoklama yapılsın da olanlar, olmıyanlar tesbit edilsin.

BAŞKAN — 10 Şubat 1964 Pazartesi günü saat 14 te toplanmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati 16,00

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

ELLİNCİ BİRLEŞİM

7 . 2 . 1964 Cuma

Saat : 14,40

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞ- TIRILAN İŞLER

1. — Siyasi partiler kanunu tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378, 2/591) (S. Sayısı : 527) [Dağıtma tarihi : 27 . 11 . 1963]

2. — Bina kiralari hakkında kanun tasarısı, ve Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın, 6570 sayılı Kira Kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilen 2 ve 3 ncü maddelerinin yeniden tedvini ile 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1513, 2/526) (S. Sayısı : 458 ve 458 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 1 . 10 . 1963]

3. — İstanbul Milletvekili Naci Öktem ve 8 arkadaşının, 28 Nisan 1904 tarihli Alâmeti Farika Nizamnamesine ek kanun teklifi ile Manisa Milletvekili Muammer Erten'in, Markalar ve menşe işaretleri hakkında kanun teklifi ve

Sanayi ve Adalet komisyonları raporları (2/160, 2/297) (S. Sayısı : 526) [Dağıtma tarihi : 11 . 11 . 1963]

4. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Yasama meclislerinin aralarındaki münasebetlerin düzenlenmesi hakkında kanun teklifine dair C. Senatosu Başkanlığının ret tezkeresi hakkında Millet Meclisi Anayasa Komisyonu raporu (2/271) (S. Sayısı : 48 e 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 27 . 12 . 1963]

5. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca, Aydın Milletvekili Orhan Apaydın, Sivas Milletvekili Cevad Odyakmaz ve Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek'in, Türkiye Büyük Millet Meclisi Bütçe Karma Komisyonunun seçilmesi ve çalışma usullerinin düzenlenmesi hakkında kanun teklifine dair Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı ret tezkeresi hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyon raporu (2/269) (S. Sayısı : 233 e 2 nci ek) [Dağıtma tarihi : 27 . 12 . 1963]

6. — İstanbul Milletvekili Hüsamettin Tıyancı'nın, 232 sayılı Kanunla değiştirilen 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanununa bir madde eklenmesi hakkında kanun teklifi ve C. Senatosu Başkanlığının ret tezkeresine dair Millet Meclisi İçişleri Komisyonu raporu (M. Meclisi 2/350; C. Senatosu 2/83) (S. Sayısı : 37 ye 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 8 . 1 . 1964]